

279396

TRANSILVANIA.

FOIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE

PENTRU

LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

ANULŪ ALŪ XXIII-LEA

1892.

EditorŪ: ComitetulŪ AsociaȚiunei.

RedactorŪ: Z. Boiu, primŪ secretarŪ alŪ AsociaȚiunei.

SIBIIU,

TIPARIUL TIPOGRAFIEI ARCHIDIECESANE.

1892.

Tabla de materii.

	Pag.
Çătră onorații cetitori, de Zacharia Boiu	1
<i>I. Disertațiuni, cuvântări festive și tractate literare.</i>	
Cultura poporului nostru, de Z. Boiu	1
Cuvântu la deschiderea adunării generale constituante a despărțământului XIII. Șimleul-Silvaniei alu Asocia- țiunei transilvane, de A. Barboloviciu	33
Aniversarea 80 a dluî George Barițiu, de Z. Boiu	161
Școla civilă publică de fete a Asociațiunei, de Z. Boiu	201
Schiță monografică a opidului Hațeg, de Paulu Oltenu 215, 241, 293	
Discursu la deschiderea adunării generale din Sibiiu, de George Barițiu	273
Cuvântu de deschidere la adunarea generală a despărțē- mântului XXIX (Mediașu), de I. Moldovanu	321
Apele nōstre, disertațiune de Silvestru Moldovanu	356, 385,
<i>II. Istoriă, geografă și etnografiă.</i>	
Rhaeto-Romani, de P. Broștenu 8, 40, 73, 113, 165	
Sânt Romani din Dacia traiană descendenți ai colonielorū romane și ai poporului dacu rămasu aci și după cucerirea romană, orī nu? de Cibleşanulu	122, 166
Unu biografu nou alu regelu Mateiu Corvinulu, de Ro- mulu Boiu	204
Date istorice privitoare la familiile nobile Române, de Ioanu cavaleru de Pușcariu	398
<i>III. Filologiă.</i>	
Colchi metereaque turba, de Dr. A. Marienescu	65, 103, 139
Tecste macedo-române, de Z. Boiu	78
Numele familiare românesci: Mețianu, Piso, Frugia și Ranta, de Dr. At. Marienescu	283
<i>IV. Pedagogiă.</i>	
Amosu Comenius, de I. Baptist Boiu	91
Instrucțiunea istorică în școlele medii, și cartea dluî prof. V. Goldișu: „Istoria univers. pentru clasele secun- dare vol. I. evulu vechiu, de Dr. I. Blaga	174
La cestiunea educațiunei femeii, de Dr. I. Blaga	234
Cestiuni scolare, de Dr. I. Crișianu	250

V. *Schițe biografice și necrológe.*

	Pag.
† Ioanů Popescu, de redacțiune	65
Ioanů Popescu, de Dr. P. Spanů	98
† Dr. Ioanů Vancea, de redacțiune	233
Metropolitul Dr. I. Vancea, de Z. Boiu	280
† George Sionů, de Z. Boiu	353

VI. *Economiă și științe tehnice.*

X Industria de casă română la espozițiunea din Viena, de Olimpiu Boiu	11
Cultura solului în giurulů Parisului, de același	49
^ Navigabilitatea Oltului de același	184, 210

VII. *Dela Academia Română.*

Opere publicate de Academie	19, 55, 190, 230, 254
Sesiunea generală a Academiei Române, de Z. Boiu	129

VIII. *Poesii.*

Joia-mare, de Z. Boiu	128
---------------------------------	-----

IX. *Din cronica lunară.*

Notițe diferite	20, 55, 96, 191, 231, 254, 296, 344, 375.
---------------------------	---

X. *Bibliografiă.*

Publicațiuni venite la redacțiune, 20, 56, 192, 232, 254, 297, 344, 375.	
--	--

XI. *Acte oficiale.*

Procesele verbale ale comitetului Asociațiunei, 21, 56, 152, 193, 257—272, 316—320, 344—352, 376, 404.	
Școla civilă de fete cu internatů (însciințare)	161
Convocare la adunarea generală	201
Cătră on. membrii ai Asociațiunei transilvane	255
Raportulů generalů alů comitetului pe anulů 1891	297
Conspectulů stipendiaților și ajutoaraților	313
Consemnarea membrilorů însinuați dela adunarea generală din Hațegů	314
Consemnarea membrilorů reposați	316
Rațiociniulů Asociațiunei pe 1891	330

XII. *Diverse.*

Consemnarea contribuiriilor făcute în favorulů școlei civile de fete a „Asociațiunei transilvane“	64, 96
Posta redacțiunei	96
Premiulů anonimů de doi napoleoni în aurů	200
Concursů	232
Avisů cătră autorii, cari au concursů la premiele literare	384
Avisů nentru domnii abonenti	416

TRANSILVANIA

FŌIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

Nrulŭ 1. SIBIIŪ, 15 IANUARIU 1892. Anulŭ XXIII.

Cătră onoraȚii cetitori.

Onoratulŭ Comitetŭ alŭ AsociaȚiunei transilvane mi-a încredinȚatŭ redactarea interimală a acestei foi până la proxima Adunare generală. Rogŭ dar pre on. publicŭ cetitorŭ, a me dona cu încrederea sa, și în specialŭ pre dd. literaȚii români, a-mi da preȚitulŭ dlorŭ concursŭ, spre a puté susȚiné acestŭ organŭ la onorifica poziȚiune, ce-î compete ca organului stimatei nŃstre întruniri literare și culturale.

Zacharia Boiu.

CULTURA POPORULUI NOSTRU.

Istoria ne aréatŭ în modŭ nedubiosŭ, că tŃte popŃrele, de cari se ocupă ea, numai pe căi îndelungate, în cursŭ de mulȚi seculi, și-aŭ pututŭ câștiga tesaurulŭ de cultură, de care s'aŭ bucuratŭ cândŭ aŭ fostŭ în flŃre, séu se bucură astăđi. Pasŭ de pasŭ aŭ propășitŭ, tréptă de tréptă s'au urcatŭ, jertfă după jertfă aŭ adusŭ, pănăcândŭ aŭ căđutŭ pe capetele lorŭ cununile de laurŭ ale mulȚemirei și fericirei. Indieniŭ și Vaviloneniŭ, Chineziŭ și Egipteniŭ, Evreiŭ și Persiŭ, Greciŭ și Romaniŭ, cu unŭ cuvântŭ tŃte popŃrele din trecutŭ, precum și cele din presentŭ, ne probéză prin istoria lorŭ adeverulŭ celorŭ de mai susŭ.

Ear esemplulŭ, ce ni-'lŭ daŭ în concretŭ popŃrele singuratiche, în abstrasŭ ni-'lŭ dă totalitatea lorŭ, întregă omenimea.

Și decă facem o privire mai de aproape, istorică, asupra culturii popórelor și chiar a omenimei, sântem frapați la primul moment a vedé, cum desvoltarea lor a urmat în mari liniamente același curs, ce-l urmăz desvoltarea individului omenesc; dar mirarea noastră de acest fenomen face loc considerării, că omenimea se *descompune* în indiviși, și indiviși întruniți *compun* omenimea.

Și care este cursul acesta?

Natura pune pre pruncul născut în lume la sinul mamei, unde acela află nutrimentul, căldura, curățenia și totă îngrijirea, ce-i trebuie: lumea lui e iubirea mamei. Sub îngrijirea mamei sale, sub scutul tatălui se, pruncul pe-trece primii ani ai vieței: limba lui este un drăgălaș resunet al limbei părintesci, și mai cu sémă al limbei mamei; jocurile lui sânt vesele imitațiuni ale ocupațiunei părinților și vecinilor; învățarea datinelor, cântărilor, povestilor urmăz de sine, fără încordare, fără ostenelă, din cele ce vede și aude dela părinți și frățini se. Pruncul este în creștere; în mod surprinător se desvóltă puterile lui corporale și facultățile lui spirituale; dar în prima liniă pruncia este timpul desvóltării lui *fisice*, și în acesta ca și în cele spirituale un reflex al naturei părinților și al celor dimpregiur. — Complexul de familie, numit popor, l'a pus Creatorul în brațele naturei: individul la sinul mamei, poporul la sinul naturei. Întocmai neajutorit ca pruncul ni se presentă în primele stadii ale vieței sale și un popor. Primul nutriment i-l dă însași natura: bóbele pădurilor, fruptele pomilor, apele isvórelor, cari tóte i le ofere natura aproape fără ostenelă din partea lui. Primele rađe de cultură se arétă și aici în purtarea de grijă pentru creșterea și desvóltarea fisică. Căci cu înmulțirea poporului merge paralel și înmulțirea indigințelor lui, și pentru satisfacerea acelor el trebuie să-și facă locuințe, să plece la vênat și la pescuit, să domesticescă animalele, cari 'i pot aduce folos. Tóte acestea cer deja ostenelă și astfel o încordare óre-care a

puteriloră. Precum dar prunculă a priimită primele împre-
siuni de cultură în casa părinților sei, astfelă ună poporū
a făcutū primii pași în cultură prin desvoltarea puteriloră sale
fisice și prin împăcarea trebuințeloră sale *materiale*.

Pruncia a trecutū, și a sositū copilăria. La crescerea
copilului nu mai ajungū nici puterile, și adeseorī nici price-
perea părinților, și așa trebuie să se caute după factori noi,
cari să le vină în ajutoriū. Acești factori se află în ómenii culți,
cari aū adunatū mulțime de esperiințe și cunoscințe și din
acestea vorū să împartă și la copii, spre a-ī duce în calea
culturei până acolo, unde să nu mai aibă lipsă de conducerea
lorū. Astfelă de ómeni însă nu putea susținé fiă-care fa-
miliă deosebită, și așa împreunându-se mai multe spre acestū
scopū, aū destinatū anumite timpuri și locuri ferite de sgo-
motulū lumei, unde să se adune copiii, spre a înveța: eată
începutulū *școlei*, grecesce *σχολή* = locū isolatū, liniscitū. Dēcă
însă școla arū ținti numai la îmmulțirea și cultivarea pute-
riloră fisice sėu numai la căstigarea de anumite cunoscințe și
desterități, ea n'arū corespunde nici pe departe chiămărei sale;
căci nu numai agonisirea pânei o cere vieța dela omū, ci și
înavușirea pe câtū se póte multilaterală a *spiritului* și îndrep-
tarea lui spre cele mai înalte. — Popórele aū intratū în epoca
copilăriei, cândū aū lăsatū umblarea nomadică din locū în
locū și s'aū aședatū cu statornicia la unū punctū anumitū:
după frumosulū și ingeniosulū mitū alū Grecilorū, cândū đina
Cerere aduse pe pământū spiculū de grăū. Căci în adeveru
cultura popórelorū se începe cu îmbrățișarea agriculturēi: ea
este pentru unū poporū ceea-ce e școla pentru copilū și june.
Agricultura îndréptă pre omū la vieța statornică într'unū locū,
la conviețuire cu fratele seu, la cultivarea pământului, la for-
marea de sate și orașe, cu unū cuvēntū la vieța comună, carea
pre fiă-care omū ilū face învેțătorū și învેțăcelū alū altui
omū. Și precum școla dă copilului mulțime de cunoscințe din
tóte sferelē vieței spirituale, așa agricultura dă nascere mese-
riilorū, industriei, comerțului, și prin acestea legilorū de ad-

ministrațiune, justițiă, disciplină militară întru aperiarea patriei, și preste totu pune basă culturei.

Amu ȡisă, că prin comunicarea de cunoscințe și de-sterități școla încă n'a satisfăcută problemei sale. Ce-î mai lipsese? Ca pe lângă cunoscințele, cari desvôltă inteligența și inavușescă *mintea*, să cultive și sentimentele și prin acestea să nobileze *inima*: problema ei *educativă*. Sentimentele aliate cu cunoscințele au dată nascere arțiloră: poesiei, retoricei, muzicei, picturii, sculpturii, arhitecturii, teatrului, cari pe lângă spiritulă națională, descéptă și cultivă și gustulă este-tică. Aflându însă plăcere ori neplăcere de aceste forme esteriore ale evenimenteloră din trecută și presentă, tinerului numai ună pasă îi mai trebuiesce, până a-și pune întrebarea, care e cauza acestei plăceri ori neplăceri? Veȡëndă, cum Efialte tradă pre Spartană Perșiloră, cum Evreii ucidă cu petri pre Stefană, cum Turcii omoră pre „Brancovanu Constantină, boieră vechiă și domnă creștină“, e lucru prea naturală, ca elevulă să întrebe pre învețatorulă și educatorulă seu de causele acestoră evenimente; și aflându-le, să îndrăgescă binele și să urescă reulă, să îmbrățișeze pre făptuitorulă binelui, ear pre ală reuluiă să-lă respingă, și prin urmare pre cela să nisuiescă a-lă imita, ear de acesta a se feri. Eată ținta școlei și educațiunei: cunoscerea binelui și urmarea lui, cunoscerea reuluiă și fugirea de dănsulă: posibilă *perfecționare morală* a tinerului, spre a continua apoi ca maiorenă, ca omă făcută perfecționarea sea. Încătă cea perfecționare privesce referințele omeniloră între dănsii, ea se numesce perfecționare *morală*, ear încătă se înalță la Creatorulă, *religiôsă*. A despărți aceste două no-țiuni nu e iertată; căci religiositatea fără moralitate e stărpă, nefruptiteră, ear moralitatea fără religiositate lipsită de ceea-ce este în eternă basa ei. Astfelă Pedagogia, urmărindă punctă de punctă educațiunea omului, ajunge în fine la aceeași culme supremă a caracterului religios și morală, carea Salvatorulă o proclamă în cuvintele atâtă de simple, dar atâtă de pro-funde: „Fiți deseversitiți, precum și Tatălă vostru celă din

cerurî deseveșitū este!“ — Popóarele propășindū dela agricultură la meserîi, comerciu, invențiunî, fabricate și tóte câte le cultivă astăđi, fără îndoelă aū propășitū și în cele fizice și materiale, precumū și în cele intelectuale, ba ceste din urmă aū datū ansă la propășirea în cele dintăiū. Dorința de a cunósce trecutulū poporului a pusū basă Istoriei, călătoriile prin țeri străine Geografiei, referințele reciproce materiale Computului ș. a., și din tóte acestea a resăritū *literatura* unuî poporū. Acésta fără îndoielă a fostū unū puternicū propagatorū alū *culturei* poporului, precumū cultură ierășī a datū nóue impulse literaturēi. Dar precumū la educațiunea copiluluī nu ajunge desvoltarea puterilorū luī fizice, și nici chiarū a facultățilorū luī intelectuale, ci coróna ei este formarea caracteruluī religiosū-moralū alū aceluia: astfelū și la crescerea unuî poporū nu ajunge tária fizică, nici „mărirea jignițelorū“, nici mulțimea cunoscințelorū, ci *problema ei culminéză în cultura luī religiósă-morală*. Și precum școlă nu se ocupă de acéstă cultură numai în anulū din urmă, cândū elevulū se pregătesce a o părăsī și a intra în viēta practică, ci conformū etății și facultățilorū luī din điuă intrărei în școlă până la điuă când ese dintr'ēnsa, așa nici în educațiunea unuî poporū religiositatea și moralitatea nu se propagă numai după óre-cățī seculi, ci chiarū dela începutū. Ba pentru crescerea sea întru acestea, tóte popóarele, de carī ne spune Istoria, aū aședatū deja în stadiulū copilăriei lorū anumitū câte o clasă de ómenī, carī sē învețē poporulū datorințele luī religióse-morale și sē priveghieze pentru împlinirea cu scumpătate a acestorū datorințe. Chiarū și literatura popórelorū din vechime, ajunsă până la noi, numai atunci o prețuimū și o iubimū, decă e propagatóre a acestorū principii; și este fórtē de însemnatū cuvēntulū luī Messia, că elū n'a venitū se *strice* legea, ce era dată poporului evreescū încā sub Moise, ci ca sē o *plinéscă!*

Acestea premerse, suntemū datorī a aduce tributulū nostru de recunoscință bărbațilorū parte mare eșiți din viēta, carī aū pusū basă Asociațiunei pentru literatura română și cultura

poporul român. Căci nu numai *literatura*, ci în generală *cultura* poporului nostru o au înscrisă ei pe stindardul nobilei noastre Asociațiuni; și acesta foarte înțelepțesce, fiind literatura numai o parte a culturii, ear cultura cea adevărată baza cea puternică și sigură a înaintării, creșterii, înfloririi și fericirii poporului nostru. După sörtea cea vitregă, căreia a fost supus poporul român din aceste părți atâția seculi, în fine i-a resărită și lui sörtele unei sorți mai bune; și după nobilele încercări ale bărbaților, cari în seculii din urmă au aprinsă și pentru densusul, ca pentru un fiu al luminei, făclia cunoștințelor și a culturii, înființarea Asociațiunii noastre, carea întrunesc la lucrare comună pre toți cei chiămați, apare ca un eveniment de epocală însemnătate pentru noi. Dela fundarea Asociațiunii limba și literatura română, pe lângă modestele mijloce, de cari dispunem, a luat ună avântă îmbucurătoră și a începută a găti calea unității noastre culturale; și în cele trei decenii, de când există ea, se pot cunosce deja urmele salutifere ei activități. Adunările generale pretutindeni, unde s'au ținut, au făcută asupra poporului cele mai bune impresiuni, dându-i ocaziune a vedé față în față o însemnată parte din inteligența sea, a audí cuvintele lor de luminare, mângăiere, îmbărbătare, a se însufleți pentru înaintarea și cultura sea și a se convinge, că filerul, cu care sprijinesce elă lucrările Asociațiunii, nu e perdut, ci rodesce îndecit și însutit. Dar și mai de aproape, decâtă adunările generale, îlă impresionéză adunările despărțemintelor, unde vede și aude adeseori pre immediații se înainte-stătători și învățători, și unde pöte gusta direct și elă din rodirile ostenelelor ei. O frumoasă cunună de școle s'a înființat cu concursul ei, direct și indirect; ună considerabilă numără de tineri s'a împărțășit de ajutorul ei în cariera studiilor și a industriei; o mulțime de învățători zeloși și activi, cari s'au distinsă prin cultivarea grădinilor școlare, a pomăritului, stupăritului și altor lucrări folositoare pentru popor, au primită din partea ei remunerațiuni materiale și morale; o fru-

mósă cétă de inteligenți a fostă recompensată după putință pentru scrierile lor. Ună merită neperitoră și-a câștigatú Asociațiunea noastră și prin promovarea culturii femeilor; căci durere și iér durere! lipsa acestei culturii în seculii trecuți aú înstrăinatú sute de familii dela sinulú de mamă alú națiunei nóstre. Ear prin înființarea acestei foi s'a creatú unú organú, care e chiămatú a susține în viuă legătură tótă inteligența română, ce lucréză la luminarea poporului seú, și în viuă legătură firéscă inteligența cu poporulú. Dar precumú amú atinsú în cele de maí susú despre cultivarea individului, așa đicemú și despre cultivarea poporului nostru, că numai atunci va satisface literatura nóstră problemei sale, decă va tinde la educațiunea fizică, intelectuală, națională, estetică și religiósă-morală a poporului. Ear acésta va fi, decă va promova din tóte puterile sale bunăstarea lui fizică și materială, decă va lucra neobositú la luminarea lui, decă va tinde neconținutú la nobilarea inimei lui, decă va nisui spre scopulú perfecționării lui. Lucrándú în spiritulú acesta, literații nostri nu vorú digresa în căi retăcite, nici vorú produce lucruri, cari literatura română se se rușineze a le numera între copiii seí; ei cu seriositate vorú da poporului, fiă-care după puterea sea, nutriméntulú adeveratei culturii. Atunci vorú onora prin esemplulú lorú umbrele venerabilelorú fundatori ai Asociațiunei nóstre. Căci: „Domnilorú“, đicea marele archiepăstorú *Andreiú*, primulú ei conducătorú și președinte, la încheierea adunării constituante dela 23 Octombore (4 Novembre) 1861, — „Domnilor! Mésa dulcei maicei nóstre este pregătită pentru óspeți mulți. Maica nóstră a fostú până acumú îmbrăcată în doliú, dar de acumú înainte se îmbracă în haină de nuntă și poftesce la mésă pre toți fiii seí, ca se strălucéscă și ea în și cu casa sea și se înnoiéscă pre fiii seí, precumú se înnoiescu tinerețele vulturului; și se rógă lui Dumneđeú đicéndú: Dómne alú puterilorú, fi cu Asociațiunea acésta, acum și totdeuna.“ Și totú cu asemení însuflețite cuvinte mulțemia marelui bărbatú eruditulú *Timoteiú Cipariú*, primulú vice-președinte, accentuândú

însemnătatea cea mare a Asociațiunei din punctū de vedere naționalū românescu, precumū și generalū omenescū și creștinescū.

Condusă de spiritulū acesta, literatura noastră română deapūrea va remānē de acord cu întemeiātorii Asociațiunei nōstre, de acordū cu silințele omogene ale celorlalte întruniri literare și culturale ale nōstre din tōte părțile, de acord chiar cu suprema noastră autoritate pe acestū terenū, ce ne premerge cu esemplulū seū atātū de strălucitū. Ear fructulū celū sigurū alū acestorū lucrări va fi cultura, și cu ea împreună crescerea, prosperarea și fericirea poporului nostru.

Z. Boiu.

RHAETO-ROMANII,

originea și elementele limbei lorū *).

Limba, de care se ocupă cercetarea presentă, se numesce în patria ei „la Ramontsch (Romansch)“, ér la germanii din vecinătate: „das Romaunsch“ seū „Kurwälsche“ după numele provinciei, care mai āntāiū, sub dominațiunea Frāncilorū, se numia „wälsche Gau“ seū „Kurwalchen“. Limba ladina, care se vorbesce în Engiadina, se deosebesce, ce e dreptū, în sensū dialecticū de cea romaunscha, fără însă ca prin această numire deosebită se se pōtā constata vre-o divergință esențială. *Romance* seū *Romontsch*, ceea-ce este totū unulū și același cuvētū, și *Ladina*, sūntū numai două diferite nu-

*) La componerea acestū tractatū amū întrebuintatū urmātorele opuri, ș. a. *Pirmin Rufinatscha*: „Ueber Ursprung und Wesen der Romanischen Sprache (Programm des kaiserl. königl. Gymnasiums in Meran für das Schuljahr 1853, Innsbruck. Gedruckt in der Wagner'schen Buchdruckerei 1853.

Dr. Friedrich Rausch: „Geschichte der Literatur des Rhaeto-Romanischen Volkes“. Frankfurt a. M. I. D. Sauerländers Verlag. 1870.

Vian: „Gröden, der Grödner und seine Sprache“ von einem Einheimischen, Botzen, Druck der I. Wohlgemuth'schen Buchdruckerei 1864.

P. Justus Andeer: „Ueber Ursprung und Geschichte der Rhaeto-Romanischen Sprache“. Chur, 1862.

Alfons von Flugl: „Die Volkslieder des Engadin“. Strassburg 1873.

J. A. Bühler: „Rimas“ Coera 1875.

„Fögl d'Engiadina“: Nr. 6 din anulū 1890, apare la Samedan.

„Jl Sursilvan“: Nr. 2. 7 și 11 din anulū 1890, apare la Cuera.

„Gazetta Romonscha“: Nr. 10 din an. 1890, apare la Mustér (Disentis).

miri ale unei familii limbistice, carea 'și află isvorulū seū comunū în una și aceeași „*lingua romana*“. Deși admitemū bucurosū o înaintare succesivă a culturei și a limbei romane prin Văile Raethiei de susū, totuși aserțiunea unorū cronisți, că prin ladina s'ar indegeta o colonizare ulterioară prin fugari latini, — nu-și află în numele acela nici o dovadă, și și-ar putea aroga pretensiunea de creḑemētū numai întru câtū s'arū putea dovedi acēsta cu documente istorice. Dēcă însă alți susținū, că Romansch arū trada o afinitate mai deapropē cu limba veche poporală italică (*sermo rusticus, lingua romana rustica*) decâtū cu cea ladină, seū dóră, că arū fi unū dialectū etrusc, apoi acestei păreri 'i lipsese ori-ce basă.

Limba romanschă, la alū cărei teritoriū aparținea cândva și o parte din Tyrolū și Vorarlberg, se vorbesce de presentū în cele mai multe părți ale cantonului Graubünden. Ea 'și are originea sa în limba romană seū latină, și se pōte fără indoelă numi o soră, deși nu tocmai așa de fericită, totuși însă pe deplinū legitimă a limbei italiene și franceze. Părerile diferite, uneori chiar aventuriōse, cari se află lățite în cercuri altmintrea autoritative asupra acestei limbi, ne silescū, a dovedi originea ei latină și afinitatea ei intimă cu celelalte idiome romane din istorie și chiar din elementele ei.

Rhaetia propriă, numită mai târziū și *Raetia prima*, cuprindea pre lângă alte părți neînsemnate, cantonulū Graubünden în întrēga lui estensiune de astăzi. Romaniī după prima lorū ciocnire inimică cu locuitoriī indigeni avurā trebuiță de unū restimpū de 103 ani pentru deplina lorū subjugare. Qu. Marcius Rex a fostū celū dântăiū, care a triumfatū asupra lorū, ear în decursulū verei anului 15 a. Christosū devinū în fine devinși prin fiī împēratului Augustū. Aveau Retii deja în decursulū acestei epoce și probabilū încă mai nainte parte prin relațiuni pacinice la comerziū și coatingere, parte prin atacuri reciproce, ocașiune a cunosce și a înveța limba și obiceiurile romane, acuma țēra lorū deveni însași o provincie romană și supusă principiilorū generale de admi-

nistrare provincială romană. Aceste principii erau petrunse de cea mai severă politică de centralizare și pătrundeau toate firele vieții naționale, spre a străforma aceste țări într'unu corp omogen atât în întru cât și în afară și spre a le romanisa pe deplin. Raetia nu află în această privință nici o cruțare, deore-ce a fost opusă atâtă rezistență tenace la subjugarea romană.

Partea cea mai mare a locuitorilor capabili de a purta arme, cari în lupta disperată pentru libertate nu și-au aflat mărtea, era dusă pe la piețele externe ca sclavi și vândută acolo seu transportată ca soldați în Italia și în alte provincii depărtate. Ceea-ce a mai rămas din populațiunea veche, cădă, deore-ce țera se administră imediat după cucerirea ei ca unu domeniu, parte în mâinile răpitoare ale publicanilor romani, seu erau chiar siliți a servi ca pécuară și ca plugari veteranilor romani, seu civilor romani, strămutați acolo ca „aratores“ și „pecuarii“. Șosele străbăteau acum văile în toate direcțiunile și se urcau la înălțimi amețitoare peste pasurile sêlbatece ale Alpilor. Una dintr'insele mergea dela Clavenna atât preste pasul Septimer, cât și preste p. Splügen până la Cuera, precând altă șosea se trăgea de-a-lungul văii râului Adigea (Etsch) prin teritoriul Vennonesilor preste Val Mustair și Engadina în inima Raetiei de sus. Pentru apărarea țerei contra inimicilor interni și esterni, apoi pentru asigurarea comunicațiunei cu Italia și cu țerile de pe lângă Rin și Dunăre, se rădicau atât la confiniile țerei cât și în întrul muntilor castele fortificate și castre cu garnisone romane. Apoi se mai zidiau pe lângă șoselele mari în țera întregă așa numitele *mansiones* și *mutiones*, unde oficianții, cari călătoriau în serviciul public, cu deosebire însă persoane militare își aveau cuartirul lor de noptare, și caii necesari pentru continuarea călătoriei lor. Unu serviciu bine organizat de postă avea să întrețină o legătură strinsă cu Roma, și să espedeze prin curierii sei depeșele guvernamentale dela stațiune la stațiune.

Deși orașul Cuera devenise abia pe timpurile lui Constantin orașul principal al Raetiei prime, cu reședința guvernorului (praeses), totuși trebuia dînsul să fi fost deja la începutul ocupațiunii romane locul principal al dominațiunii și al colonisărei romane. Situațiunea locului ne impune probabilitatea, că aicea s'a stabilit o coloniă militară. Prin acésta deveni Cuera centrala cercului dincóce de guvernare și căpetà pe unŭ legatŭ alŭ guvernatorului ca oficiantul supremŭ cu reședință stabilă. De aicea cutreeraŭ autoritățile provinciale țera în tóte direcțiunile pentru încassarea contribuțiunilorŭ, pentru recrutarea cohortelorŭ, pentru ținerea judecățilorŭ, unde stăpânii le aflaŭ de lipsă. Aicea și-avea provincia întregă Curia sa, forum, curtea supremă de judecată; aici se aduna apoi dieta lorŭ (conventus) sub presidiulŭ guvernatoriului, spre a reprezenta interesele provinciei. În coatingere cu organele guvernului era interdișă locuitorilorŭ orŭ-ce altă limbă, afară de cea latină.

P. Broștenu.

(Va urma).

INDUSTRIA DE CASĂ ROMÂNĂ LA ESPOZIȚIUNEA DIN VIENA.

N'a trecutŭ multŭ dela Adunarea generală a Asociațiunii transilvane din opidulŭ Hațegŭ. Visitatorii și participanții acesteia de sigurŭ cu dragŭ i și vorŭ aduce aminte și de mica, dar nu neînsemnata „espoziție de industriă casnică“, ce s'a fostŭ arangeatŭ acolo cu scopŭ de a se arăta publicului acele produse, cari forméză fructulŭ diligenței mai cu sémă a femeii române din regiunile dela sud-ostulŭ Transilvaniei. Despre acéstă espoziție, la care se presentaŭ publicului preste 2000 obiecte, toți câți aŭ cercetat'o se esprimaŭ în terminii cei mai călduroși și măgulitori, și succesulŭ materialŭ și moralŭ alŭ ei asemenea a fostŭ fórte satisfăcătorŭ; căci preste 1000 persóne s'aŭ convinsŭ de nou despre inteligența și gustulŭ esteticŭ, ce-lŭ adeveresce poporulŭ românŭ în lucrările sale.

Dacă acesteï espozițiuni, cercetate dealtmintrea aprópe numai de Români, nu-î putem denega nici decât însemnătatea ei ca obiectu instructivú în celú mai largú înțelesú alú cuvântului, cu câtú mai vértosú produsele industriei nóstre casnice, aretate la o mare espozițiá într'unú însemnatú centru de culturá europeanú, suntu în stare a atrage atenziunea nóstrá. Cáci noi pre noi óre s'arú putea se ne hulimú? Putea-s'arú se numimú noi obiectele create prin încordata diligență a mamelorú, a sororilorú nóstre, fără gustú și fără valóre? Cu câtú suntu dar mai multú preocupați de ceea ce este propria nóstrá operá, cu atâtú mai multú suntu datorí a asculta cu interesú ceea ce-și șoptescú străiniú despre capacitáțile nóstre; cáci dela aceștia vomú auđi judecáți nepreocupate și vomú putea învăța, a îndrepta acele scáderi, carí le aflá scrútorulú imparțialú în lucrurile produse de noi.

Era la fenomenala „*expoziție agronomică-forestierá universalá din Viena*“ în véra anului 1890, unde nu lipsia cu totulú nici industria nóstrá casnicá. Multele milióne de Români nu erau reprezentate în modú satisfáctorú; România, Transilvania și párțile Ungariei locuite de Români nu participaú de locú la acéstá espoziție; singurá mica Bucoviná reprezenta elementulú românescú. Francia, Svedia, Italia și aprópe întrégá Germania au fostú aflatú de bine a expune produsele lorú, si sigurú că au obținutú succese, deși póte nu momentane, totuși prin acea împregiurare, că de aici încolo se vorú cunósce în marea metropolá Viena, ba în Austria întrégá calitáțile recomandabile ale acelora. Trebuie se adaugú încá, că numérulú celorú-ce au visitatú expozițiá a trecutú multú preste unú milionú.

În legáturá ímmediatá cu produsele agricole primordiale ale unuí poporú stau acele lucruri, carí le confecțiónezá agronomulú din materialele produse de naturá prin munca sa đilnicá. Așa se esplicá, cum la o espozițiá agronomicá — forestierá paradézá și obiecte emanate din diligența casnicá.

Dar să ne clarificăm mai întâi despre însemnătatea cuvintelor *diligința* casnică și *industria* casnică. În germană se numesc Hausfleiss și Hausindustrie. Unde se află cea dintâi, e împreună cu un fel de stare patriarhală. De regulă bărbatul muncește pentru a produce materialul brut; femeia, și uneori copiii, transformă prin diligența lor acest material în obiecte, cari vor fi întrebuințate de inșiși membrii familiei. Din lâna, cânepa și inul produse de bărbat, femeia lucră țesături și confecționează din ele vestminte pentru sine, copii și bărbat și și împodobesce casa, care, după cum țice A. Meitzen în mod elegant, este întruparea spiritului poporului. Decă rămân decă produsele spre întrebuințarea acelor, cari au fost autorii lor, această procedură se numește: diligența casnică. Ear sub cea din urmă se înțelege munca aceea, care ocupă aproape pre toți membrii unei familii și care tinde a produce obiecte nu pentru trebuințele producătorilor, ci pentru a fi vândute. Ca tipul industriei casnice pôte figura de exemplu producerea pânzei în Moravia și Silesia. Cine a vădută acele regiuni, acele sate populate numai de pânzari, nu uită nici cândă jelósa impresie, ce o au făcută acelea asupra lui. Casele, în cari aproape toți acești paliți fără viață ședă cu chiriă, sântă destulă de bune, dar unde sântă șurile, grajdurile, grădinile, cari sântemă dedați ale ținé de caracterul esențial al unui sat? Eată acolo un coteț mic; în el se află o capră, unica posesiune a pânzarului, căci locă arabilă nu posedă șermanii acestia nici barēmă câtă ai putea acoperi cu palma; rēșboiul este pentru ei singurul isvor de câștig, și la acesta lucră cu toți de multeori 16—18 ore pe zi, pentru a agonisi din pânza lor suma bagatelă, ba în proporția cu durata lucrului potă țice miserabilă, de 20—30 cr. „Șărăciă gólă și fómete se află pretutindenă, unde se aude șgomotul monoton al rēșboiului“, așa se exprimă F. Rosmael, directorul unei școle industriale despre pânzari din partea de ostă a Moraviei. Acēsta este dar industria casnică în înțelesul cum e luat

cuvântul în literatura germană. La noi industria casnică nu e dezvoltată mai de loc; vedându însă, că în regiunile unde s'a introdus aceea, starea materială a poporului e atât de deplorabilă, nici se n'o dorim. Din scrierea distinsului profesor vienez Dr. W. Exner „Die Hausindustrie Österreichs“, care scriere în parte e întrebuițată la conceperea acestor șiruri, fiă-mi permisă a adauge încă pentru a ilustra mai bine starea populației, ce se ocupă cu industria casnică, că în Tirol spre exemplu, unde împletirea de ciorapi ocupă multe mâni, câștigul zilnic se urcă pentru o persoană la suma surprinzătoare de numai 13 cr. v. a. Să dorim însă, ca *diligința casnică* în determinațiunea, ce o am dat mai sus cuvintelor acestora, să se desvolte și să iee la poporul nostru dimensiunile cele mai mari. Căci de-și sporadice se ivesc și la noi casuri, că țeranca aduce țeseturile ei, pânză, crătințe, covore etc. la oraș spre vândare, totuși producțiunea acestor obiecte nu a luat încă un avânt industrial, și ceea-ce trebue accentuat, nu ocupă pre toți membrii familiei. Cu cât e mai greu însă a face în unele casuri strictă deosebire între *diligința casnică* și *industria casnică*, cu atât mai puțin e obligătoare întrebuițarea *uncia* din aceste numiri, și așa se află de aici încolo și în acest tractat ambele întrebuițate în sens ecuivalent.

Dar se revenim la industria noastră casnică dela expoziția din Viena. În mai multe locuri se află împrăsciate produse de ale industriei noastre textile; unele firme de pe la Timișoara arătau țesături lucrate de țeranca română din Bănat. Ba un bătrân anume Iosif Mirciov a fost venit el însuși cu o bogată colecțiune de covore, spre a le vinde, și ne spunea, că sânt căutate și vândute cu preț bun. Grosul lucrurilor de proveniență românească însă se afla în „pavilionul“ de industrie casnică și în așa numita „Huzulenhau“¹⁾.

¹⁾ „Huzul“ înseamnă în limba rutână locuitor de munte și se înțelege acea parte a Bucovinenilor, cari locuesc în munții dela apus-medăși a țerei, fără deosebire de naționalitate.

Arhitectul și profesorul C. A. Romstorfer din Cernăuți a fost zidit la esoposia vieneză o casă, cum e obicnuită în munții Bucovinei. Interiorul casei era înzestrat cu toate acele obiecte, cari snt usitate la „huzul“, într'un mod atât de corect și complet, încât bunăoră pe vétra cup-torului potea afla în o corfiță și oue de Pasci roșii séu mai bine șis încondeiate. Nimic nu lipsia aci; vestminte de pat, albituri, bráne, covore, peptare, crátințe, șerpere, ploști, rociuri pentru pescuit, opinci, merindare, toate lucrate cu multă diligență de huzuli, adunate apoi de pe la ei și expuse în fine în acestu naturalu facsimile alu locuințelor lor. Din numele proprietarilor, cari erau adnecate de fiă-care obiectu, se potea vedé însă bine, că majoritatea absolută a exponenților erau Români și nu Ruteni. Pavilionulu de iudustriă casnică 'ți oferia prin cele ce erau acolo de vedutu unu chipu completu alu tuturor popórelor Austriei, așa dar și alu Românilor bucovineni. În generalu șis, aceleși obiecte privóre la Români, cari le-amú vedutu în „Huzulenhau“, aici se repetau.

Era interesantú a privi produsele iudustriei casnice române și a asculta, ce vorbescú acele cocóne și coconițe vieneze, de a cărorú curiositate nici celú mai micú și neînsemnatu obiectu nu remânea nevedutu și necriticatú. Potú dice, că se es-primaú în terminí forte măgulitorí și aretaú o deosebitá voiă și dorință de a posede astfelu de lucruri.

Mai interesantú este însă a auđi judecata, ce unu dis-tinsu cunoscátoru alu iudustriei casnice, directorulu museuluí technologicu de meserii din Viena, deja numitulú Dr. W. Exner, a publicatú asupra iudustriei casnice a Românilorú Bucovineni în cartea citatá mai susú. Căci acéstá judecatá, fiindú produsele diligenței casnice bucovinene întocmai ca cele ale Românilorú din Transilvania și Ungaria, are valóre pentru toți Români și meritá a fi cunoscutá de toți cei interesați în causá ¹⁾.

¹⁾ Produsele iudustriei casnice din România diferú ceva de ale Românilorú din monarhia austro-ungará. Cu toate acestea sentințele citate au interesú și pentru frații nostri din România; căci Bucovina, precumú se scie, este ruptá din Moldova.

„În cercul restrins al familiei“ — țice consiliarul aulic Dr. Exner — „sEU totuși în marginile înguste ale unui sat sătenuț și împacă el însuși toate recerintele vieții. La zidirea casei bărbatul de regulă scie lucra meseria bărdașului și a coperitorului de casă, precând femeea trebuie să iee asupra-și lipirea păreților de nuiete ori astuparea cu muschiu a crepăturilor din păreții de bărnă, trebuie să bătucască aria și multe de felul acesta. Dela sEMenarea plantei apte a da materialu de țesutu și dela prăsirea oi până la confecționarea totală a vestmintelor de patu și a hainelor de trupu din in, lână sEU blană, din pele, pănură sEU impletituri de paie, toate acestea le produce țeranul bucovinenu, ba chiar vapselile le estrage din plante anume cultivate, și nici la facerea uneltelor de mână și a celor mai simple trebuincioase în agronomiă, nici la fabricarea vaselor și a uneltelor pentru bucătăriă și economia casnică nu contéză la ajutoru străinu. Numai prelucrarea ferului, care de moșneni bucovineni e întrebuintatu în cel mai restrinsu modu, a remasu în sarcina țiganilor, cari se află împrăsciați prin țeră. În urma comerțului lățitu de lemne, care cu deosebire în ultimele două decenii a luat în Bucovina dimensiuni mai mari, s'au aflatu însă destui pădurenii, cari părăsindu-și traiulu idilicu de până atunci, au intratu în serviciile industriei de lemu; lucrulu li se plătesce în bani gata, și sunetul gologanilor a adusu cu sine îmulțirea trebuințelor lor“.

În modu mai estinsu industria casnică e cultivată de țeranii ruteni și români, precându coloniștii germani nu o posedu de locu, cei maghiari nu în măsură vrednică de amintitu; produsele diligenței casnice a Polonilor și Lipovenilor, fiindu ei numai puținii la număr, din punctu de vedere economic nu pot veni în combinație. Ramulu cel mai interesantu al industriei casnice bucovinene 'lu forméză produsele textile, și adecă se lucréză din cânepă și in țeseturii dela calitatea cea mai dură până la pânza cea mai fină, făcută după muștra damastului și de multeori colorată cu minunate

bordure. Asemenea facu țerancele din lână țole, covore și cârpe de totu soiulü, cari servescü parte spre acoperirea la- vițelorü din giurulü casei și alü părețilorü, parte ca rufe de patü orü și dreptü materie pentru ciöreci, țundre (mantale) etc. De deosebitü interesü suntu *covorele adesea brilante*, com- puse din cânepă colorată și lână de öiă; suntu *lucrate după tipuri classice* eređite în familiă, și *cu ornamentica lorü geo- metrică ținută în colorü delicate*, cari *sę desvöltă mai cu semă în vergi traversale, îți revöcă förte bine țeseturile an- tice orientale.* Cu multă grijă suntu țesute și unü felü de panglicü pline de colorü, cari femeile le întrebuintează dreptü cingători, bărbații dreptü brăcinü de traistă țesută, uneori pan- glice pe pälăriä. *Finețe și frumsete mare arată și obiectele croșetate, a cărorü disparință arü putea fi o mesurä de- stulü de justä pentru serăcirea crescëndü a populațiunei.* Alte produse ale industriei casnice suntu strėnguri de inü și libru, rociuri pentru pescuitü, împletituri de paie (în deosebi pälării), blane, încălțăminte, altă pelării, tóte de multe-orü bogatü cusute; mai încolo unelte de lemnü pentru usulü agro- nomicü și casnicü. Dėmnă de ămintire e în fine și sculptura în lemnü, care în parte practicatä de țigani, se restringe la obiecte pentru economia casnică și la cadre de icöne și cruci, și acėsta din cauza, că ritulü bisericei greco-orientale nu permite „chipuri cioplite“.

În sparteriä (împletirea de aschiü de lemnü) și în fabri- cațiunea de öle n'au trecutü încă preste cele mai necesare recerințe, dar tocmai cea din urmă în ce privesce conturile vase- lorü de lutü, e cu atätü mai memorabilă, cu cätü arată astăđi încă *formele antice, moștenite din orientü și din Grecia.* Din interesantele descrieri și date, ce mi-a prezentatü dlü profesorü C. Romstorfer, reese dar, că *industria casnică în Bucovina e de totü originală și amplă și stă pe o treptă relativü förte înaltă. Fără indoelä, ea care acum lucră apröpe numai pentru tre- buințele propriü, e desvoltabilă într'unü modü, în cätü s'ar putea căsciga pentru produsele ei o trecere însemnată“.*

Acestea sîntu vederile consiliarului aulicŭ Dr. Exner; acesta a o esperia ŝi în persónă avuî mai de multe ori ocaziune, cînd visitamŭ sub conducerea numitului domnŭ expoziția agronomico-forestieră ŝi'lŭ interpelamŭ des asupra lucrurilor de proveniență română, interpelări, la cari cu zelŭ propriŭ Vienezului mi dedea totdeauna cele mai satisfăcătore respunsuri. „Uite colo“, — űise odată — „vęđi covorulŭ acela mare țesutŭ cu cîmpulŭ galbinŭ, pe margini guirlande de flori, ear la mijlocŭ trandafirulŭ acela imens cu paseri asemenea gigantice? Acela — űise — 'ți potŭ spune cã nu e dupã gustulŭ nostru. Îndatã ce țeseturile industriei casnice române trecŭ preste mustrele moștenite din bętrâni, mo-saicele cunoscute, ținute numai în linii drepte, ŝi începŭ a imita produsele industriei textile moderne occidentale, perdŭ fórte multŭ din valórea lorŭ, ne mai avęndŭ originalitatea desemnurilorŭ ŝi neajungęndŭ perfecțiunea doritã în imitarea liniilorŭ neóble. Astfelŭ de produse nu arŭ trebui sę fie expuse aici, deórece nu vorŭ fi nici cînd în stare ași cãștiga recunoscința nóstrã. Cu atátŭ mai plăcutŭ însă e atinsŭ omulŭ de clasicele forme, ce aratã tóte celelalte țeseturi, ce le vedemŭ aici“.

Acestea erau vorbele unŭ mare cunoscătorŭ alŭ industriei, ŝi mie mi se întipãrirã bine în minte. Ŝi cele exprimate de acesta le auđii șoptindu-și-le ŝi cochetele Vieneze, cu recunoscutulŭ lorŭ gustŭ finŭ esteticŭ, cari cu deosebitŭ interesŭ ŝi viuã plăcere urmaŭ espuselorŭ din „Huzulenhau“ ŝi „pavilionulŭ de industriã casnicã“.

Sę cercãmŭ dar a menținea în țeseturile nóstre casnice stilulŭ anticŭ orientalŭ ŝi sę nu imitãmŭ multŭ produsele occidentului, ne putęndŭ ajunge nici formele desemnurilorŭ, nici esecuțiunea admirabilã tehnicã a acelora. Se menținemŭ mustrele naționale, la cari vedemŭ cã toți aflã plăcere!

Tóte cele űise mai susŭ se referŭ numai la produsele poporului sãteanŭ, în specialŭ bucovinęnŭ; ŝi semenãndŭ acelea fórte bine cu ale Transilvãnenilorŭ ŝi Ungurenilorŭ români, ŝi la acești din urmã. Despre lucrurile de mână, cari le

confeccionéză damele române, nu voiù sè vorbescù; este cunoscutù, că acelea sîntù moderne și staù la culmea timpului.

Décã aceste șiruri arù contribui încâtva la deslegarea întrebărei, ce părere aù străinii despre produsele industriei nôstre casnice, și cari forme le sîntù mai plăcute în țeseturile nôstre naționale, eù aș fi deplinù satisfăcutù. Arù fi de doritù numai, ca acea industrie sè se desvólte mai multù, sè crească și sè înfloréscă, căci prin exportulù în Austria și Germania s'ar putea forma unù isvorù noù și destulù de însemnatù pentru bunăstarea poporului nostru.

O. B.

DELA ACADEMIA ROMÂNĂ.

Ne ținemù de plăcută datorință, și credemù a satisface viului interesù alù publicului nostru, décã vomù lua notiță de tôte însemnatele lucrări ale Academiei române, și încâtù ne vinù la cunoscință, le vomù comunica și în acestù organù alù Asociațiunei transilvane. Din lunile din urmă ale anului 1891 înregistrămù cu bucuriă următoarele uvrage, ce aù apărutù sub auspiciile Academiei:

1. „*Documente privitoare la Istoria Româniloră, culese de Eudoxiu de Hurmusachi*“. Volumulù II, partea 2, cuprinđendù periodulù dela anulù 1451—1510. Cu unù apendice de documente slavone dela 1451—1517. Colecțiunea pórtă în fruntea sa portretulù lui Stefanù Celù Mare (1457—1504), îngenunchiatù la rugăciune, portretulù reprodusù după Evanghelia dela Voroneț.

2. *Dto, Supplement I*, volum IV, 1802—1849, cu portretulù Voevodului Michailù Sturdza. Documentele sîntù adunate de D. A. Sturdza, D. C. Sturdza și Octavianù Lugoșianù. Ambe tomurile acestea cuprindù prețioșe documente relative la istoria principatelorù române.

3. *Texturi macedo-române*, cuprinđendù: povești, poesii populare, grămatica și unù glossariù alù dialectului macedo-românù. Tôte acestea datéază din lăsăméntulù meritatului membru fondatorù alù Academiei Dr. A. Obedenarù, carele a lăsatù aceleia întrégă averea sea de preste $\frac{1}{2}$ millionù lei, și sîntù edate de profesorulù I. Bianù.

4. *Desrobirea Țiganilor, Stergerea privilegiilor boerești, Emanciparea Țiganilor.* Discursă cetitū în ședința solemnă iubilără a Academiei dela 1/13 Aprilie 1891 de *Michailū Cogălniceanū.* Scrierea, celū din urmă cuvântū alū distinsului bărbatū de statū și istoricū, merită atențiunea noastră atātū cu privire la prețiosulū seu materialū, câtū și în ce privesce stilulū eī de rară frumșete.

5. „*Serbarea aniversarā dela 1/13 Aprilie 1891, pentru împlinirea a 25 ani dela înființarea Academiei, 1866—1891.*” Acestă scriere cuprinde: Cuventulū Regelū, Compoziția poetică a Reginei, întitulată „Sola”. Discursulū amintitū sub 4. de Cogălniceanū. Raportū asupra activității Academiei în cei 25 ani ai esistenței eī, de Demetriu A. Sturdza. Prânđulū regalū din acea ȃi, cu toastulū Regelū și toastele membrilorū B. P. Hașđeu, Dem. A. Sturdza și G. Barițiu. Scrisori și depeșe la sērbarea jubilară și Ode la acea sērbare, de Zacharia Boiu și Iosifū Vulcanū. În fine patru medalii comemorative.

DIN CHRONICA LUNARĂ.

Fundațiunea Dr. Ioan Moga. D-na Anna n. *Bologa* vėd. Dr. I. *Moga* din Sibiiū, conform dorinței regretatului seū soțū, a transpusū Comitetulū Asociațiunei summa de 1000 fl. v. a., ale cărei interese anuale sē se întrebuițeze ca ajutóre pentru fetițe române din scóle, cu deosebire din scóla superióră din Sibiiu.

Fundațiunea Georgiu Cioflecū. Învețătorulū dela scólele capitale gr. or. române din Brașovū *Georgiu Cioflecū*, reposatū la 19/31 Decembre 1891, fiindū vėdovū și fără familiă, a testatū întrėgă averea sea de 7000 fl. spre scopuri bisericesci, scolare și culturale, cu deosebire pentru comuna sea natală Arpatacū, precum și pentru Brașovū.

BIBLIOGRAFIA.

Codicele Mateiū Voileanū. Sibiiū 1891.

Cursū practicū de Aritmetică, partea I, II, III și IV, de Arseniu Vlaicu. Brașovū 1891.

Dóue drame familiare. Lectură pentru tinerimea de sexulū femeescū. Sibiiu 1891.

Michailū Eminescu. Studiu criticū. Blajū 1891.

**Continuarea operelorū Academiilorū din Viena și Buda-
pesta,** precum și ale Societății pentru cunoscința Transilvaniei
din Sibiiū.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 485/1891.

Procesul verbal

al comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, luat în ședința dela 9 Decembrie n. 1891.

Președinte: G. Barițiu. Membrii prezenți: Dr. Il. Pușcariu, vice-președinte. Nicanor Frateșu, controlor. Ioan Hannia, P. Cosma, L. Simonescu, Z. Boiu, I. V. Russu, I. G. Popu, I. Crețu, G. Candrea, cassar, N. Toganu, bibliotecar.

Secretar: Dr. I. Crișianu.

Nr. 246. Cassarul Asociațiunii, dl. Gerasim Candrea, la însărcinarea presidiului, referă:

Direcțiunea școlii civile de fete cu internat a Asociațiunii noastre cu raportul său din 3 Decembrie a. c. Nr. 61 subterne conclusele conferinței corpului didactic dela acea școală, luate în ședința dela 18 Noembrie a. c., în care, între altele, referitor la însărcinarea comitetului dela 6 Noembrie a. c. Nr. 366 de a erua pentru provederea limbei germane o persoană aptă și a face comitetului propunerii atât cu privire la persoana, căreia ar fi a se încredința provederea limbei germane, cât și cu privire la remuneratiunea, ce ar fi a se vota pentru provedere, arată, că neaflându la momentu persoană corespunzătoare pe de o parte, ear pe de altă parte, între împregiurările noastre scolare, ne mai putându-se amâna provederea catedrei pentru limba cestionată fără scăderea învățământului, provederea limbei o a luat asupra sa, cu începere dela jumătatea lunei trecute pentru clasa a III-a și a IV-a cu propunerea de câte două ore pe săptămână, directorul școlii. Cu toate aceste direcțiunea cere, ca această provedere să nu se privească pentru comitetul de obligatorie, ci acela să dispună în astă privință după cum va afla mai corespunzător (Ex. Nr. 478/1891).

— Raportul direcțiunii, precum și concludul corpului didactic referitor la predarea studiului limbei germane în clasa a III-a și a IV-a a școlii civile prin directorul Dr. Ioan Crișianu se ia cu plăcere la cunoscință, și directorul se încredințează a continua cu propunerea acestui studiu, votându-i-se pentru acesta din prisosul budgetului scolar pro 1891/2, eventualu din budgetul Asociațiunii pro 1892 o remuneratiune de 200 fl. v. a. Celelalte con-

cluse ale corpului didactic, ne avându trebuință de dispusețiuni ulterioare, se iau spre știință.

Nr. 247. Raportul actualului director Dr. I. Crișianu dto 6 Octomvrie a. c. Nr. 26 despre primirea oficiului, cu care a fost încredințat, și despre starea, în care a aflat școla și internatul la intrarea sa în oficiul de director (Ex. Nr. 390/1891).

— Servesce spre știință.

Nr. 248. Direcțiunea școlei civile prin hârtia dto 29 Octomvrie a. c. Nr. 42, mâncându dela budgetul școlei pro 1891/2 stabilit de comitet în ședința dela 13 Octomvrie a. c., arată:

a) că în budgetul anilor premergători la erogațiunii titlul „Alimentarea“ pt. c. „5 persoane pe 10 luni“ figura cu suma de 450 fl., care sumă în budgetul pro 1891/2 e lăsată afară, și cere, în vederea scumpetei din piață, ca susnumita sumă să se prelimizeze ulterior între erogațiuni;

b) că în budgetul pro 1891/2 nu se ia privire la suma de 100 fl. votată ca remunerațiune prin conclusul On. Comitetul dela 20 August 1890 pentru purtarea socotelelor, și cere a fi indrumată: dela ce titlu budgetar se ia suma numită, spre a remunera pe dnul I. Popoviciu, care încă dela începutul acestui an, încă înainte de intrarea în oficiu a noului director, a purtat și continuă a purta socotelele școlei, eventual a prelimina ulterior acea sumă;

c) că d-ra E. Nasta, din August 1890 învățătoare suplentă la școlă, vedându-se în programa școlei pro 1890/1 trecută în șirul puterilor didactice *ordinare* provisorie, s'a și considerat de atare și a usat în consecuență pentru primele două luni ale anului scol. curent de emolumentele împreunate cu postul unei învățătoare *ordinare* provisorie, că numita învățătoare în hârtia sa dto 31 Octomvrie a. c. subșternută prin raportul direcțiunei dto 3 Noemvre a. c. Nr. 48 cere, ca și comitetul să o considere de învățătoare ordinară, avisându-î în ordine emolumentele împreunate cu un asemenea post (Ex. Nr. 448, 450/1891).

— ad a) Alimentarea fiind în regiă proprie, comitetul din principiu nu a preliminar punctul c) dela titlul din erogațiunile budgetului școlei pro 1891/2 provocat în raportul direcțiunei, anume alimentarea personalului de serviciu. Aretându-se trebuința urcării preliminarului referitor la alimentare, ceea-ce după impregiurările de față e aprôpe de prevădută, comitetul nu va lipsi a vota în acel scop un credit extraordinar.

ad b) Remunerațiunea de 100 fl. pentru purtarea socotelor școlii nu formeză titlu de budget, de vreme ce purtarea numitelor socotele cade în sarcina direcțiunei.

În vedere însă, că la începutul anului scol. curentă oficiul de directori era încă neocupat, ear purtarea socotelor școlii trebuia să se încredințeze cuiva, dupăcum s'a și întâmplat, dlui I. Popovici, care a purtat și pörtă numitele socotele, i se voteză 50 fl. drept remunerațiune pentru câte le a prestat și le va mai presta până fi finea acestui semestru al anului scol. curent, în direcțiunea acésta.

ad c) D-șóra E. Nasta, lipsindu-i decretul special, n'a fost îndreptătită a se considera de învățătore *ordinară* provisorie și a usa de emolumentele împreunate cu postul unei asemenea puteri. În vederea, că numita d-șóra are cualificațiunea recerută numai pentru lucrul de mână și nu și cea prescrișă pentru puterile ordinare dela școlele de categoria școlii noastre, dënșa rămâne și pentru viitorul suplentă, fiind îndreptătită la emolumentele stabilite pentru puterile de acésta categoriă. Plusul din salar, ce eventual îl va fi scos în credința că e considerată drept învățătore *ordinară*, va avea a-l restitui până la finea acestui an școlastic.

Nr. 249. Direcțiunea școlii prin hârtia dto 8 Octomvrie a. c. Nr. 28 arată, că din cauza restanțelor din anul trecut scol. a remasă un cont de 360 fl. la librarul din loc, dl Michaelis, pentru lucruri liferate școlii neachitate și cere, ca și până va succede încassarea, comitetul să binevoască a vota în acest scop școlii un credit extraordinar în suma arată. (Ex. Nr. 396/1891).

— Cererea direcțiunei se încuviințeză.

Nr. 250. În legătură cu cele cuprinse la punctul precedent și întemeiat pe raportul, ce i sa făcut despre starea lucrului,

— Comitetul autoriséză pe directorul școlii, a se folosi de toate remediile de drept în scopul încassării restanțelor din anii trecuți.

Nr. 251. Cererea dlui I. Moga din Sibii, de a fi scutită de didactru pentru anul scol. curentă fica sa Alexandra, elevă a școlii civile de fete, după ascultarea direcțiunei școlii, cu toate că până acum numita elevă nu a dovedit diligența și sporul recerut, dar avându-se în vedere starea miseră a părinților ei (Ex. Nr. 391/1891),

— Se încuviințeză, și eleva Alexandra Moga se scutesce de didactru pentru semestrul I. al anului școlastic curent, rămâ-

nëndu scutirea pe mai departe atërnătore de sporulü, ce-lü va face până la finea acestui semestru.

Nr. 252. Direcțiunea despărțemëntului XVI. (Șimleu) alü Asociațiunei transilvane prin hârtia dto 7 Septemvre a. c. Nr. 1 subșterne pe lângă suma de 134 fl v. a., taxe dela membri vechi și noi, spre revisiune protocolulü adunärei generale a despărțemëntului, țiuute la 3 Augustü a. c. în comuna Selsigü, apoi cuvëntulü de deschidere presidialü, cerëndü a se publica eventualü în organulü Asociațiunei; în legătură se cere estradarea diplomelorü la adresa membrilorü, cari s'aü înscrișü la adunarea din acestü anü, precum și la adresa acelora, cari s'aü înscrișü la adunarea din 1890.

Din protocolulü subșternutü se vede:

a) că adunarea s'a deschisü cu mare solemnitate;

b) că s'a datü sémă despre activitatea subcomitetulü din anulü espiratü, care a fostü totü așa de mănósă ca în trecutü;

c) că a încursü dela membrii ordinari vechi și noi suma de 134 fl., ér' dela membrii ajutători suma de 22 fl. 50 cr., care se reține pentru trebuințele despărțemëntului;

d) se arată, ciue a oferitü și a primitü premiile distribuite, și anume:

1. Premiulü de 1 vacă, dăruiată de dlü George Popü din Băsesci, l'a primitü Ioanü Chira în Băsesci;

2. Premiulü de 1 scrófă, dăruiată de dlü George Popü din Băsesci, l'a primitü Ipate Teodorénü;

3. Premiulü de 4 #, dăruiată de dlü Dr. I. Nichita, l'a primitü Teodorü Varna;

4. Premiulü de 20 fl., dăruiată de dlü adv. Florianü Cocianü, l'a primitü Ignatie Birlea;

5. Premiile de câte 10 fl., dăruite de dniü I. Popü, Andreiü Cosma, A. Barboloviciü, I. Sërbü-Manü, Teodorü P. Coroianü, Suciü Popü Alex., V. Mica Gheție și A. Costea, Indre, dintre care 3 s'aü prefăcutü în premii de câte 5 fl., le aü primitü Gavriilü Hossu, Ioanü Gozmanü, Ioanü Ciute, Gavriilü Almașü, Const. Albu, Petru Robu, Belbea, Petru Longinü, Ioanü Rațiü, apoi corulü vocalü din Șomcuta-mare și celü din Birseu.

e) în vederea nóuei arondări, prin care s'a adausü la fostulü despărțemëntü și celü alü Chiorulü, se reconstitue subcomitetulü, alegëndu-se:

1. Directorü: dlü A. Barboloviciü;

2. Membrii în subcomitetul dñii: G. Popu din Basesci; Florianu Cocianu, controloru Ioanu Serbu, Dr. I. Nichita, Dr. I. Manu, N. Nilvanu, Andreiu Medanu, Casiu Manu, Teodoru Popu, Andreiu Cosma, Ioanu Dose si Augustu Vicasu.

f) ca dl. Andreiu Cosma, incopciindu de propunerea referitoare la crearea unui fondu pentru ajutorarea scololoru populare, facutu in adunarea dela 3 Augustu 1890 de dl. Dr. Ioanu Nichita, recomandă spre primire acea propunere, motivandu-o cu impregiurarile locale si cu inasprirea acelora prin art. de lege referitoru la asilele de copii, si propune rezolutiunea de cuprinsulu, ca se se intemeeze unu asemenea fondu, avendu a se lua in acestu scopu mesurile de lipsa. Rezolutiunea s'a primitu.

g) ca bisericile si alte corporatiuni voru fi provocate, a se face membrii ai Asociatiunii;

h) ca noulu despartementu va purta numele de „Selagianu-Chiorenu“;

i) s'a hotarfitu, ca despartementulu se fia reprezentatu la adunarea generala a Asociatiunii prin domni:

G. Popu din Basesci, A. Cosma, A. Medanu, N. Nilvanu, Ioanu Serbu si Florianu Cocianu;

k) ca adunarea proxima se va tina in comuna Bobota. (Ex. Nr. 356/1891).

Se adeverece primirea sumei de 134 fl. intrata din taxe de pe la membrii vechi si noi, care suma s'a transpusu la cassa Asociatiunii spre contare in regula. Membrii noi, fiindu ca s'au notificatu acestui comitetu numai dupa adunarea generala a Asociatiunii din anulul acesta, voru pute primi diploma numai dupa ce voru fi obtinutu aprobarea adunarei proxime. Ce privesce pe membrii, cari s'au inregistrat la adunarea din Supurul de susu (1 la numeru, dl. Stefanu Popu preotu in Bobota), acelora li s'a trimis diploma cu datulu 11 Septembrie 1890.

Deschiderea adunarei, darea de semă despre activitatea subcomitetului, conscrierile de membrii dimpreuna cu taxele intrate, premiile donate si modul lor de distribuire, precum si reconstituirea subcomitetului se ia spre placuta sciinta si cu aprobare, incuviintandu-se retinerea sumei intrate dela membrii ajutatoari pentru scopurile despartementului. Ce privesce rezolutiunea propusa de dl. Andreiu Cosma si adoptata de adunarea generala, relativa la infintarea unui fondu scolasticu, pentru a nu se slabi legatura, ce trebuie se existe intre Asociatiune ca scopu si intre desparteminte ca mijlocele aceleia (vefi §. 5 din Regularea mijloceloru), acestu

comitetă, avându în vedere și prescisele § 17 pt. a), în urma căroro taxele și totu felulu de contribuiri se facu și se trimitu comitetulu centralu pe sema fondulu Asociațiunei, nu o pote aproba în forma, în care i se presentă. Avându însu în vedere, că Asociațiunea, în virtutea statuteloru sale (§ 4 pt. 1), pote primi și administra daruri menite a înainta scopurile ei, avându în vedere, că scopulu, spre care țintesce fondulu proiectatu, coincide cu scopurile Asociațiunei, și Asociațiunea în virtutea statuteloru ei nu e împedecată a'lu urmări; avându în vedere, că Asociațiunea, totu în vederea statuteloru sale, urmăresce faptice asemenea scopuri, administrându fundațiunii cu menițiunii speciale, ale căroru venite se dau în totu anulū destinațiunei proprie:

Acestu comitetu nu e în contra, decă despărțemētulu de sub întrebare în virtutea § 5 lit. e) din Regularea mijlócелorū va face și în scopulu indicatu în resoluțiune colectări și va aduna și în numitulū scopu daruri dela poporū, așa însu, ca acelea sē fiă transpuse conformu regulamentulu § 17 lit. a) la comitetulu Asociațiunei, care le va administra ca fundațiune separată și venitele le va folosi conformu menițiunii, între marginile condițiunilorū, ce arū fi a se specifica într'unu actū fundaționalū redactatu de cătră întemeiători.

Se iaū mai departe spre sciință hotăriri relative la înmulțirea membrilorū Asociațiunei, la reprezentarea despărțemētulu la adunarea generală a Asociațiunei și la loculū pentru proxima adunare a despărțemētulu.

Cuvēntulu de deschidere, aflāndu-se corespunđetorū, se va publica în Organulu Asociațiunei.

Nr. 253. Pe basa propunerei cuprinse în raportulu dto 1 Octomvrie a. c. a bibliotecarulu Asociațiunei, făcute la însărcinarea primită din partea acestui comitetu sub Nr. 336. a. c., se decide (Ex. Nr. 383/1891):

— Cererea reuniunei învęțătorilorū gr. cat. din Hațegū pentru dāruirea de cărți se încuviințeză, avisāndu-i-se câte unū esemplarū din „Transilvania“ din anii 1869—1878, 1882—1886 și 1888—1890, unū esemplarū din broșura „Despre necesitatea promovārei și protecțiōnārei meseriașilorū la romāni de B. Baiulescu, unū esemplarū din actele privitoare la urđirea și înființarea Asociațiunei, unū esemplarū din actele adunārei generale a Asociațiunei din Brașovū (1862) și Hațegū (1864), unū esemplarū din analele Asociațiunei pro 1880, unū esemplarū din Elementele de poetică romānă de I. Lazariciū,

unŭ esemplarŭ din acte și date despre conferința din Mercurea și în fine câte unŭ esemplarŭ din broșurele „Studiu asupra constituțiunei românilorŭ de I. G. Meitani.

Nr. 254. În legătură cu cele cuprinse la punctulŭ precedentŭ și considerândŭ dorința, ce cu graiulŭ și-a exprimatŭ,

— Se trimite la adresa membrului pe viață alŭ Asociațiunei, a dlui D. R. Cordescu din Fofeldea, câte unŭ esemplarŭ din publicațiunile din trecutŭ ale Asociațiunei. Esecutarea se concrede bibliotecarului.

Nr. 255. Eliă Daianŭ, stud. în teologie în seminarulŭ centralŭ din Budapesta, prin hârtia dto 1 Octomvrie a. c. cere pe séma bibliotecei, ce a remasŭ în posesiunea studenților români în urma desființarei scietății „Salba Literaria“, organulŭ Asociațiunei pe anulŭ curentŭ și cei următorŭ (Ex. Nr. 392/1891).

— Cererea stud. Elia Daianŭ se încuviințază și administrațiunea organului „Transilvania“ e avisată, a trimite la adresa ținerilor români fóia Asociațiunii începândŭ cu Nr. primŭ din anulŭ acesta.

Nr. 256. Dela academia ces. și reg. de sciințe din Viena aŭ sositŭ pe séma bibliotecei Asociațiunei sub Nr. 1225 următoarele publicațiuni:

1. Sitzungsberichte, philos. hist. Cl. Bd. 122 et 123.

2. Sitzungsberichte, math. naturwiss. Cl.

a) Abth. I 1890 Nr. 4—10

b) „ II a) 1890 „ 4—10

c) „ II b) 1890 „ 4—10

d) „ III 1890 „ 4—10

3. Archiv für Kunde oesterr. Geschichtsquellen Bd. 76, Hälfte 1 und 2 Bd. 77 Hälfte 1.

4. Fontes rerum austriacarum Bd. 45 Hälfte 2.

Primirea s'a cuitată, conformŭ usului prin bibliotecarulŭ Asociațiunei. (Ex. Nr. 444/1891).

— Spre sciință.

Nr. 257. Se presentă hârtia dlui Stefanŭ Câmpeanŭ, fostŭ încredințatŭ cu conducerea constituiei despărțemântului 31 Elisabetopole, dto 26 Octomvrie a. c. Nr. 4, prin care subșterne spre revisuire protocolulŭ adunării constituante dto Elisabetopole 20 Aprilie a. c. și suma de 42 fl. taxe de pe la membrii.

În comitivă dlŭ Câmpeanŭ își scusă întârzierea cu constituirea prin împregiurările grele din despărțemântŭ, ear întârzierea cu trimitera actelorŭ cu ocupațiunile sale cele multe.

Din protocolul se vede:

a) că starea membrilor din despărțământul e: 1 membru pe viață, 4 membri ordinari și 29 membri ajutători.

b) că constituindu-se subcomitetul, s'au ales:

1. Directorul: dl. Ștefan Câmpeanu, membru pe viață.

2. Membrii dnii Nicolaș Galea, Nicolaș Roman, Ioan Ban, Nicolae Aron, Teodor Dan jun., toți membri ajutători, și Ștefan Morariu membru ordinar.

c) că din sînul celor aleși s'a ales cassar Nicolaș Roman, controlorul Nicolae Galea, őr actuar Ștefan Morariu. (Ex. Nr. 373 și 447/1891).

— Suma de 42 fl. a intrat la cassa Asociațiunii și s'a contat în regulă. Constituirea făcută, fiind în contra prescrierilor §-lui 14 al. 1 de vreme ce subcomitetul e compus aproape exclusiv din membri ajutători, nu se pôte aproba, și dl. Ștefan Câmpeanu primesce însărcinarea a stăru și a convoca o nouă adunare a despărțământului, la care se se înscrie și alți membri ordinari și astfel constituirea se se face în sensul §-lui citat mai sus, și așa a da probe practice, că și în acea regiune a țerei se află cel puțin un număr de 10—12 bărbați români adeverați, cari au și mijloce, au și voința de a înainta cultura poporului și a susține reputațiunea națională.

Nr. 258. Comitetul „Reuniunii Femeilor române din Sibiu” prin hârtia dto 10 Octomvrie a. c. Nr. 57 cere, ca didactrul solvit de elevele școlei elementare susținute de Reuniunea femeilor, cari locuesc în internatul împreună cu școla civilă a Asociațiunii, încassat până acum în favorul școlei civile, se fiă lăsat în favorul școlei elementare, respective se fiă încassat prin direcțiunea școlei civile, însă contat ca solvire parțială în chiria de 150 fl., ce numita reuniune solvesce pentru școlă, ear eventualul plus se fiă transpus cu finea anului scolastic la cassa Reuniunii. (Ex. Nr. 459/1891).

— Fiind deplină motivată, cererea comitetului „Reuniunii femeilor române din Sibiu” se încuviințează întru tôte, și direcțiunea școlei civile se îndrumază, a-i satisface în tocmai, contând didactrul încassat dela elevele școlei elementare, cari locuesc în internat, dela începutul acestui an scolastic în favorul reuniunii.

Nr. 259. Rugarea lui Moise Nicolaus, cantor și catechet gr. ort. în Racoșul de jos, pentru un ajutor pe sîna

fiului său Andrei, învățăcel de croitorie în Brașov. (Exh. Nr. 461/1891).

— Nu se poate considera, nefiind în vacanță nici unul din stipendiile menite pentru învățacei dela meserii.

Nr. 260. Direcțiunea despărțământului XIII (Abrud) al Asociațiunii transilvane, prin hârtia dto. 12 Noemvrie a. c. subșterne spre revisuire protocolul adunării generale a despărțământului ținute în Abrudsat la 12 Iulie a. c. cu observarea, că banii întrași cu acea ocaziune s'a transpus la timpul său prin cassarul despărțământului la cassa Asociațiunei.

Din protocolul subșternut se vede:

a) că s'a cetit și luat spre sciință raportul general al subcomitetului.

b) că s'a cetit raportul cassarului și s'a luat spre sciință, mulțemindu-se cassarului, dlui M. Andreica, pentru zelul dezvoltat, și hotărîndu-se, ca membrii restanțieri să fiă provocați ași achita restanțele, la din contră vor fi sterși din lista membrilor.

c) că premiul de 10 fl. merit pentru un învățător din despărțământ, care va dovedi mai bun succes în cultivarea pomăritului, s'a votat singurului concurent, învățătorului gr. cat. din Bucium-Șasa, Ioan Muntén, care dovedesce a fi făcut un început, deși modest, în ce privește cultura grădinei.

d) că a întrat din taxe dela membri vechi și noi suma de 158 fl., care s'a predat cassarului;

e) dl B. Bașota a cetit disertațiunea sa intitulată „Despre mijlocul de ași prolungi viața“, care a fost cu plăcere ascultată.

f) că se va escrie concurs la un premiu de 15 fl. oferit de dl B. Bașota, care se va decerne acelu individ, care va dovedi, că a altuit în decursul anului cel puțin 150 esemplare din diferite soiuri de pomi, și alt premiu de 10 fl. pentru acelu învățător dela școlele confesionale din despărțământ, care va face și va dovedi mai mare progres în lucrul de mână;

g) că espirându periodul de 3 ani și urmându a se face reconstituirea, s'a ales:

1. Director: Dl Alexandru Filip, avocat în Abrud;

2. Membri în subcomitet: dnii Paul Petru, Ioan Babuț, Dr. Vasile Fodor, Dr. Simeon Caian, Romul Furduiu și Ioan Danciu.

h) că proxima adunare generală se va ținea în Bistra.

2) că pentru verificarea protocolului s'a alesă o comisiune în persónele dloră Lanesă Giurchescu, Michailă Cirlea și Alex. Ciura. (Ex. Nr. 465/1891).

— Baniă întrați cu ocaziunea adunărei generale a despărțemântului dela 12 Iuliă a. c. aű fostă transpuși în suma de 204 fl. la cassa Asociațiunei din partea dlui Michailă Andreica și aű și fostă cuitați la adresa acestuia, după-ce s'aű contatű în regulă. Cuprinsulă protocolului subșternutű se ia la cunoscință, aprobându-se reconstituirea făcută.

Fostulă directorű, dlă Ioană Danciu, căruia se mulțemesce pentru servițiile prestate, va preda la timpulű sěu archivulă sucesorului sěu dlui Alexandru Filipű, la a cărui adresă se voru avisa de aici înainte actele privitoare la despărțemântulă XIII Abrudű.

Nr. 261. Rugarea dlui Ioană Moga din Sibiiű pentru unű ajutorű în bani din fondulă Asociațiunei (Ex. Nr. 470/1891),

— Nu se póte incuviința, nefindű preveđute nicăiri în statute asemenea ajutore destinate pentru familiă întregi, și nici adunările generale anuale ale Asociațiunei nu votéza ajutore, cum arű fi aceli cerutű. Literatura și cultura, premii pentru produse științifice și literarie, burse, și ajutore la unele școle, înființarea de institute: acestea sűntű problemele sale.

Nr. 262. Societatea „Transilvania“ din Bucuresci, prin hărtia dto 20 Noemvrie a. c. Nr. 45 cere a i se trimite unű tablou de elevii aflați actualminte la meseri și susținuți de dēnsa. În legătură se constată, că pre cale presidială s'a satisfăcutű cererei numitei societăți. (Ex. Nr. 479/1891).

— Spre sciință.

Nr. 263. Direcțiunea despărțemântului III (Făgărașű) ală Asociațiunei transilvane prin hărtia dto 5 Decemvrie a. c. trimițendű suma de 123 fl. întrață din taxe dela membri și pentru diplome, subșterne spre revisuire protocolulă adunărei generale dele 1 Noemvrie a. c. ținute în Voila, apoi protocolulă subcomitetului din 18 Noemvrie a. c. cu aclusele lorű.

Din protocolulă adunărei se vede:

a) că s'aű cetitű raportulă generalű ală subcomitetului și raportulă cassarului, din care din urmă se vede, că întratele dela ultima adunare aű fostű 488 fl. 38 cr. ear eșitele 404 fl. 43 cr., și ca disponibilă pentru trebuințele despărțemântului a remasű suma de 85 fl. 45 cr., ambele rapórtē s'aű luatű la cunoscință;

b) că, revădându-se socótelele, s'a datú absolutoriú cassarului, și s'a hotărítú, ca din banií disponibili pentru trebuințele despărțeméntului s'e se escrie concursú la 2 stipendii à 15 fl. și la alte 3 stipendii à 10 fl. pentru învățacei de meserii din despărțeméntú, executarea se concrede subcomitetului,

c) că stabilirea budgetului se concrede subcomitetului,

d) că adunarea proximă se va ținé a treia di de Rosaliú 1892.

Din protocolulú subcomitetului se vede :

a) că s'a luatú spre sciință protocolulú adunărei generale.

b) că după raportulú cassarului la adunarea din Voila a întratú cu totul 82 fl., din care taxele dela membrii ordinari și pentru diplome se vorú trimite la cassa Asociațiunii. (Ex. Nr. 481/1891).

— Se adeverece primirea sumei de 123 fl., care s'a transpusú la cassa Asociațiunii spre contare în regulă. Cuprinsulú protócólorú subșternute se iaú cu aprobare la cunoștință, încuviințându-se escrierea de concursú pentru premiile proiectate.

Nr. 264. Cererea lui Augustinú Chiorénú, calfă de barbierú în Turda, pentru unú ajutorú (Ex. Nr. 482/1891).

— Nu se póte considera din lipsa de mijlóce cu asemenea destinațiune.

Nr. 265. În conformitate cu conclusulú din ședința dela 7 Noemvrie a. c. pt. prot. 241 lit. a) revenindú asupra oficiului de primú secretarú și redactorú alú organului Asociațiunei, „Transilvania“, devenitú vacantú prin abdicerea dluí I. Popescu,

— Comitetulú încredințeză, cu începere dela 1 Ianuarie 1892, numitulú oficiú în modú interimalú, până la proxima adunare generală a Asociațiunei, membrului din comitetú, dluí Zachariá Boiu, asesorú consistorialú, asemnându-i-se remunerațiunea împreună cu numitulú postú.

Nr. 266. Comisiunea esmisă din sínulú comitetului în ședința dela 12 Octomvrie a. c. pt. prot. 213 cu însărcinarea de a afla o modalitate corespunđetőre privitóre la folosirea sumei de 1000 fl. v. a. preliminară în budgetulú anului viitorú (1892) de cătră adunarea genărală a Asociațiunii țnută în opidulú Hațegú în scopulú creării de stipendii pentru elevi și eleve, cari s'e se perfecționeze ca puteri didactice pentru șcóla propriă a Asociațiunii, din cari una pentru musica instrumentală, — propuné, și comitetulú decide :

a) Din suma amintită de 1000 fl. v. a. se crează două stipendii de câte 500 fl. v. a.

b) Stipendiul întâiu de 500 fl., din punctul de vedere al stabilității corpului didactic, care stabilitate fără îndoială se poate ajunge mai sigur cu indiviți de sexul bărbătesc, se fă menit exclusiv pentru elevi absoluți de gimnasia ori eventual și pentru tineri, cari își fac s'a și-a făcut studiile în regulă și cari, terminându cursul filosofic, vor să și câștige și calificațiunea specială cerută de legea statului pentru școlile civile. În modul acesta se susține totu odată și principiul accentuat cu totă ocaziunea în sinul comitetului de a se aplica la școla civilă de fete a Asociațiunei ca puteri didactice cu preferință indiviți cu studii academice. Apoi avându-se în vedere, că esperiința din trecut a arătat și arată, că la școla civilă de fete a Asociațiunii se simte cu deosebire lipsa unei puteri didactice deplină calificate în grupul limbistic: (limba română, maghiară și mai ales germană), dintre reflectanții la acestu stipendiu vor fi de astădată preferiți cei cari voru dovedi o calificațiune în direcțiunea acesta.

c) La stipendiul al doilea de 500 fl. v. a. pot reflecta *tineri* și *tineri*, cari avându deja pregătirea recerută pentru arta muziceii instrumentale pe pianu, și avându și talentu musicalu, dorescu să se perfecționeze în cutare conservatoriu, pentru a putea provede eventualu musica instrumentală la școla Asociațiunei.

d) Aspiranții la aceste 2. stipendii voru avea să se îndatoreze, ca cerându lipsa să între ca puteri didactice în serviciul școlei civile de fete a Asociațiunei transilvane.

Escrerea concursului cu datulu ședinței de față se concrede biroulu.

Sibiiu, d. u. s.

George Barițiu m. p.,
președinte.

Dr. Ioan Crișianu m. p.,
secretarū II.

Verificarea acestui proces verbalu se concrede d-lorū:
Ioan Russu, P. Cosma, Z. Boiu.

S'a cetitū și verificatū. Sibiiu în 16 Decembre 1891.

Ioan Russu m. p.

Partenie Cosma m. p.

Zacharia Bolu m. p.